

POSTANOWIENIE

20 sierpnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

na posiedzeniu niejawnym 20 sierpnia 2026 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa K.D.

przeciwko T. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością prawa niemieckiego w K.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

na skutek skargi kasacyjnej K.D.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z 29 stycznia 2025 r., I ACa 677/23,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

II. nie obciąża skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego;

III. przyznaje i nakazuje wypłacić ze środków Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz adwokat P.B. 8 100 (osiem tysięcy sto) złotych, podwyższoną o kwotę należnego podatku VAT, tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu powodowi w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 30 września 2022 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwo K.D. przeciwko T. sp. z o.o. prawa niemieckiego z siedzibą w K. o ustalenie nieważności czynności prawnej (pkt 1) i orzekł o kosztach procesu (pkt 2 i 3).

Wyrokiem z 29 stycznia 2025 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił apelację powoda i orzekł o kosztach procesu za drugą instancję.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powód powołał się na istotne zagadnienie prawne, które ujął w formie pytania: „Czy w świetle art. 82 k.c. przy ocenie istnienia stanu wyłączającego świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli należy uwzględniać wpływ zewnętrznych czynników sytuacyjnych takich jak presja psychiczna, nacisk otoczenia, manipulacja emocjonalna w powiązaniu z indywidualnymi uwarunkowaniami osoby składającej oświadczenie woli (np. zaburzeniami psychicznymi lub deficytami poznawczo-emocjonalnymi), oraz czy kumulacja tych czynników może prowadzić do uznania, że doszło do złożenia oświadczenia w stanie wyłączającym świadomość lub swobodę decyzji w rozumieniu art. 82 k.c.?”.

Skarżący wskazał także, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona wobec naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 278 § 1 k.p.c. polegającego na uznaniu, że Sąd ten jest uprawniony do samodzielnej oceny sposobu przeprowadzenia opinii przez biegłego psychologa oraz merytorycznych wniosków tej opinii.

W odpowiedzi pozwany wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie na jego rzecz od powoda zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem Najwyższym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi

kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie zostać przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

Bliższa analiza skargi kasacyjnej wykazała, że w sprawie nie zachodzi powołana wyżej przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

W orzecznictwie i doktrynie przyjmuje się, że na gruncie art. 82 k.c. stan wyłączający świadomość musi wynikać z przyczyny wewnętrznej, a więc ze stanu, w jakim znajduje się osoba składająca oświadczenie woli, a nie z okoliczności zewnętrznych, w jakich osoba ta się znalazła (wyrok SN z 30 października 2024 r., II CSKP 1800/22; wyrok SN z 19 września 2024 r., II CSKP 307/23; postanowienie SN z 9 stycznia 2017 r., II CSK 425/16). Analogicznie stan wyłączający swobodę również musi wynikać z przyczyny wewnętrznej, umiejscowionej w samym podmiocie składającym oświadczenie woli, a nie w sytuacji zewnętrznej.

Trudna sytuacja ekonomiczna prowadząca do zawarcia niekorzystnej umowy sama w sobie nie oznacza, że osoba zawierająca taką umowę składa oświadczenie woli obarczone wadą prowadzącą do jego nieważności (wyrok SN z 1 lipca 1974 r., III CRN 119/74; wyrok SN z 30 października 2024 r., II CSKP 1800/22). Również sugestie osób trzecich nie wyłączają swobody powzięcia decyzji. W przeciwnym przypadku niemal każde oświadczenie woli byłoby dotknięte wadą wskazaną

w art. 82 k.c., rzadko bowiem człowiek działa całkowicie swobodnie (postanowienie SN z 30 września 2022 r., I CSK 2212/22).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zastrzeżono zarazem, że w szczególnych okolicznościach faktycznych zakłócenie i osłabienie czynności psychicznych w zakresie poznawczym, decyzyjnym czy wreszcie komunikacyjnym może zostać spotęgowane zdarzeniami zewnętrznymi do takiego poziomu, który spełni przesłanki art. 82 k.c. (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 17 listopada 2004 r., IV CK 229/04; z 20 lutego 2018 r., V CSK 352/17, z 7 lutego 2006 r., IV CSK 7/05 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2004 r., III CK 523/02, z 14 grudnia 2011 r., I CSK 115/11, z 14 czerwca 2012 r., I CSK 564/11, i z 18 maja 2016 r., V CSK 578/15).

Zagadnienie czy sytuacja taka istnieje musi być jednak rozważone w okolicznościach konkretnej sprawy, a nie w sposób abstrakcyjny poprzez rozstrzygnięcie „istotnego zagadnienia prawnego”. Bogactwo stanów faktycznych, w których dochodzi do kwalifikowania oświadczenia woli jako złożonego w warunkach art. 82 k.c. wymaga indywidualnej oceny w konkretnej sprawie.

Przechodząc do oceny twierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), należy przypomnieć, że zachodzi ona wówczas, gdy z treści skargi bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań wynika, że wadliwości przytoczone w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Konieczne jest w związku z tym wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającej na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; postanowienie Sądu Najwyższego z 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 r., nr 4, poz. 75; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06). Wymaga przy tym podkreślenia, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie

konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie SN z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15). Wynikająca z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej ma charakter wyjątkowy. W konsekwencji, w judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że skarga kasacyjna jest zasadna w stopniu „oczywistym”, jeżeli można ją stwierdzić „na pierwszy rzut oka”, bez potrzeby pogłębionego badania okoliczności sprawy (zob. postanowienie SN z 2 sierpnia 2007 r., III UK 45/07).

Bliższa analiza wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala przyjąć, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w przyjętym wyżej rozumieniu.

Należy podkreślić, że stan świadomości danej osoby w momencie składania oświadczenia woli jest ustaleniem faktycznym, dokonywanym przez sąd na podstawie oceny materiału dowodowego, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności mogących mieć wpływ na złożenie oświadczenia woli. Okoliczność ta, podobnie jak ocena przeprowadzonych w sprawie dowodów uchyla się pod kognicji Sądu Najwyższego z uwagi na wyraźną dyspozycję art. 398³ § 3 k.p.c. Należy przy tym zauważyć, że dowód z opinii biegłego podlega ocenie na podstawie właściwych dla jej przedmiotu kryteriów zgodności z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziomu wiedzy biegłego, podstaw teoretycznych opinii, a także sposobu motywowania oraz stopnia stanowczości wyrażonych w niej wniosków. Sądy mają prawo ocenić, czy zebrane w toku sprawy opinie biegłych wystarczająco wyjaśniają wymagające wiadomości specjalnych kwestie istotne przy rozstrzygnięciu sprawy.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie z art. 102 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

O kosztach pełnomocnika z urzędu orzeczono na podstawie § 8 pkt 7 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 3 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb

Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

A.G.

[SOP]